

Phát huy vai trò của thanh niên phật tử, góp phần xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay

ISSN: 2734-9195 10:10 18/12/2025

Trong bối cảnh đất nước đang mạnh mẽ vươn mình phát triển và hội nhập sâu rộng, thanh niên Việt Nam nói chung và thanh niên phật tử nói riêng đang đứng trước cơ hội cũng như những thách thức to lớn mang tính thời đại.

Tác giả: **TS. Trần Thị Phi Hằng (1) - Võ Quốc Đạt (2)**

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

1. Lời mở đầu

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 và Quốc khánh 02/09/1945 là một trong những mốc son chói lọi trong trang sử hào hùng của dân tộc Việt Nam, đánh dấu kỷ nguyên độc lập, tự do, đưa Nhân dân ta thân phận nô lệ trở thành người làm chủ đất nước, làm chủ vận mệnh của bản thân. Đó không chỉ là thắng lợi về chính trị - quân sự mà còn có ý nghĩa quyết định, kết tinh của sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc.

Trong khối đại đoàn kết đó, tôn giáo, đặc biệt là Phật giáo Việt Nam đã thể hiện vai trò quan trọng, đồng hành cùng dân tộc vượt qua mọi thử thách lịch sử, góp phần bảo vệ nền độc lập còn non trẻ và xây dựng Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (nay là Cộng hòa xã hội Chủ nghĩa Việt Nam).

(Ảnh: Internet)

Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định: “*Phát huy những giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp của các tôn giáo; động viên các tổ chức tôn giáo, chức sắc, tín đồ sống tốt đời, đẹp đạo, tham gia đóng góp tích cực cho công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc*”. Lịch sử đã chứng minh, ở từng giai đoạn, tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc” của Phật giáo Việt Nam luôn khẳng định một giá trị cốt lõi, gắn bó mật thiết giữa đạo và đời, tôn giáo và dân tộc.

Trong bối cảnh hiện nay, trước yêu cầu đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước, thanh niên Phật tử chính là lực lượng kế thừa và phát huy truyền thống yêu nước, tinh thần nhập thế, cống hiến của Phật giáo. Thanh niên Phật tử, không chỉ giữ gìn, lan tỏa những giá trị đạo đức, nhân văn, nhân ái của đạo Phật, bộ phận thế hệ kế thừa những giá trị cao đẹp còn thực hiện sứ mệnh thiêng liêng, trách nhiệm cao cả của thế hệ trẻ Phật tử trong thời đại mới, đó là đóng góp vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa hiện nay.

2. Cơ sở lý luận và thực tiễn về vai trò của thanh niên Phật tử

2.1 Vai trò của đạo Phật trong Cách mạng Tháng Tám năm 1945

Phật giáo Việt Nam có lịch sử lâu đời, gắn bó sâu sắc với đời sống văn hóa, tinh thần của dân tộc Việt Nam kể từ khi dựng nước, giữ nước và bảo vệ Tổ quốc. Du nhập vào Việt Nam từ rất sớm, đạo Phật không chỉ tồn tại như một hệ thống tín

ngưỡng - tôn giáo mà còn hòa quyện vào bản sắc văn hóa của dân tộc, góp phần hình thành nên những giá trị nhân văn cốt lõi trong con người Việt Nam, đặc biệt là tấm lòng từ bi, vị tha, khoan dung, yêu chuộng hòa bình và tinh thần đoàn kết.

Trước khi diễn ra Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, đất nước ta rơi vào ách thống trị của thực dân Pháp, phát xít Nhật, đời sống Nhân dân lúc bấy giờ cơ cực, khổ đau, để lại cho đất nước, lịch sử những minh chứng rợn người về ba thứ giặc đói, giặc dốt và giặc ngoại xâm.

Trong bối cảnh đó, Phật giáo Việt Nam với vị trí xã hội rộng khắp và uy tín sâu rộng trong quần chúng đã có những đóng góp thiết thực cho phong trào cách mạng. Nhiều nhà sư, tri thức Phật giáo, cũng như các hội, đoàn Phật tử đã tích cực ủng hộ Mặt trận Việt Minh, động viên, vận động quần chúng Nhân dân đoàn kết đấu tranh bảo vệ căn cứ địa cách mạng, tham gia trực tiếp vào các hoạt động cứu đói, tuyên truyền, giác ngộ tinh thần độc lập dân tộc của quần chúng.

Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 đã mở ra kỷ nguyên mới trong lịch sử dân tộc - kỷ nguyên độc lập, tự do và chủ nghĩa xã hội, tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc” tiếp tục được lịch sử chứng minh và thể hiện một cách rõ nét trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Thời kỳ kháng chiến thực dân Pháp, thông qua các chương trình hành động của Việt Minh trong giai đoạn lúc bấy giờ như: “người cày có ruộng”, “tự do tín ngưỡng”... đã đáp ứng tâm tư, nguyện vọng của đồng bào Phật giáo. Phật giáo Việt Nam đã thành lập các tổ chức như “Đoàn Phật giáo cứu quốc”, “Bộ đội Tăng già”, “Hội Phật giáo cứu quốc” các cấp để quy tụ, vận động và tổ chức cho tăng ni, Phật tử tham gia cách mạng, ủng hộ kháng chiến chống thực dân Pháp.

Ở Bắc Bộ, dưới sự lãnh đạo của các cao tăng như Phạm Thế Long, Thích Tâm An, Hội Phật giáo cứu quốc đã triển khai nhiều hoạt động hướng về tiền tuyến như quyên góp, hiến máu, truy điệu chiến sĩ; nhiều cơ sở Phật giáo trở thành địa điểm nuôi giấu cán bộ, chiến sĩ cách mạng. Nhiều sự kiện tiêu biểu đã đi vào lịch sử, như 27 nhà sư chùa Cổ Lễ (Nam Định) “cởi áo cà sa ra trận” năm 1947, 15 sư tăng ở Hải Phòng gia nhập bộ đội, hay 60 ni sư ở Ninh Bình tham gia tiếp tế, tuần tra, làm y tá và hộ lý. Tại Nam Bộ, Hội Phật giáo cứu quốc Nam Bộ do Hòa thượng Thích Minh Nguyệt sáng lập (1947) đã khẳng định tinh thần gắn bó mật thiết giữa đạo pháp và dân tộc, coi kháng chiến chống xâm lược là trách nhiệm thiêng liêng. Ở Trung Bộ, thanh niên Phật tử và đoàn viên Phật học Đức Dục cũng tích cực tham gia các phong trào cách mạng tại địa phương. Không chỉ đóng góp trên mặt trận vũ trang, nhiều chùa còn trở thành trung tâm dạy chữ quốc ngữ, tổ chức các hoạt động thiện nguyện, sản xuất và ủng hộ lương

thực cho kháng chiến. Đồng thời, phong trào chấn hưng Phật giáo đã góp phần khơi dậy tinh thần văn hóa dân tộc, trở thành nguồn động lực to lớn thúc đẩy sự nghiệp cách mạng Việt Nam.

Có thể khẳng định, vai trò quan trọng của Phật giáo Việt Nam trong trước trong và sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, không chỉ đồng tâm, góp sức ủng hộ kháng chiến giành độc lập mà còn hướng tín đồ tới cuộc đời tốt đẹp, xây dựng xã hội văn minh, giàu đẹp, đúng như tinh thần *“âm thầm giữ gìn đạo mạch trong cơn binh lửa và ủng hộ Chính phủ kháng chiến Hồ Chí Minh”*.

2.2 Truyền thống yêu nước - nhập thế của Phật giáo Việt Nam

Hơn hai nghìn năm đồng hành cùng dân tộc, Phật giáo Việt Nam luôn thể hiện tinh thần nhập thế - tức là gắn bó với đời sống xã hội, không đứng ngoài các vấn đề của đất nước. Lịch sử đã chứng minh, từ thời Lý - Trần, các thiền sư không chỉ đóng vai trò là người truyền bá giáo lý, mà còn là quân sư, nhà giáo dục, nhà ngoại giao, đồng hành cùng triều đình trong việc trị quốc, an dân và giữ gìn bờ cõi, điển hình là Thiền sư Vạn Hạnh, Khuông Việt Đại sư, Định không Thiền sư, Pháp Loa Thiền sư...đều đóng góp và thể hiện tinh thần nhập thế của Phật giáo vào đời sống xã hội thời đại Lý - Trần.

Truyền thống cao đẹp đó tiếp tục được Phật giáo Việt Nam phát huy trong thời hiện đại, đặc biệt là trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ. Nhiều Tăng Ni, Phật tử đã trực tiếp tham gia kháng chiến, “cởi áo cà sa khoác áo bào, tuốt gươm bông súng diệt binh đao” sẵn sàng hi sinh vì nền độc lập dân tộc. Chùa chiền không chỉ là nơi tu hành, mà còn trở thành hậu cứ cách mạng, nơi nuôi giấu cán bộ, chứa lương thực và vũ khí cho tổ chức kháng chiến. Phật giáo Việt Nam trực tiếp tham gia vào cách mạng dân tộc đã cho thấy sự nhập cuộc mạnh mẽ, nhất quán của Phật giáo với vận mệnh dân tộc.

Hiện nay, nhiều bộ phận thanh niên Phật tử đã chủ động tổ chức hoặc tham gia các lớp học giáo lý Phật pháp, trại hè tu học, khóa tu mùa hè...Phật giáo đã tham gia, góp phần giáo dục đạo đức cho thanh thiếu niên, tạo ra không gian sinh hoạt động cộng đồng tích cực, thực tế, từ những hoạt động gắn với giáo lý nhà Phật, đời sống cộng đồng xã hội đã giảm thiểu đi những hành vi lệch chuẩn trong thanh thiếu niên hiện nay.

(Ảnh: Internet)

Tinh thần nhập thế của thanh niên Phật tử ngày nay càng được thể hiện rõ qua sự năng động vào các hoạt động an sinh xã hội, thiện nguyện, bảo vệ môi trường và hỗ trợ nhân sinh. Đó là truyền thống uống nước nhớ nguồn, lá lành đùm lá rách, truyền thống của dân tộc đã khéo léo hài hòa với tôn chỉ của Phật giáo Việt Nam. Trong những năm gần đây, nhiều Câu lạc bộ Phật tử trẻ ở các chùa như: Chùa Giác Ngộ (Tp.HCM), chùa Pháp Vân (Hà Nội), chùa Viên Giác (Đà Nẵng),... đã tổ chức các chương trình hoạt động gắn với đời sống xã hội như: hiến máu nhân đạo, nấu cháo từ thiện, thăm người già neo đơn, chăm sóc trẻ em mồ côi... những hoạt động tình nguyện đơn thuần đã cụ thể hóa lý tưởng cao đẹp của nhà Phật trong đời sống xã hội, hài hòa giữa đức tin và hành động vì cộng đồng.

Thanh niên Phật tử hiện nay không chỉ giữ vai trò kế thừa mà còn nâng tầm tinh thần nhập thế của Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh hiện đại. Đa số tín đồ Phật tử thấm nhuần tư tưởng từ, bi, hỷ, xả của Phật giáo Việt Nam, thấm nhuần tư tưởng “Cứu một người phúc bằng hà sa”, “Dù xây chín bậc phù đồ/ Không bằng làm phúc cứu cho một người”. Đó là yếu tố nội tại để tín đồ tự tâm, tự nguyện khởi tâm công đức, tự bản thân mỗi thanh niên Phật tử đều giác ngộ được việc làm từ thiện là trách nhiệm, bổn phận của mình.

3. Vai trò và trách nhiệm của thanh niên Phật tử ngày nay - người kế thừa tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc” của Phật giáo Việt Nam

Trong bối cảnh đất nước đang mạnh mẽ vươn mình phát triển và hội nhập sâu rộng, thanh niên Việt Nam nói chung và thanh niên Phật tử nói riêng đang đứng trước cơ hội cũng như những thách thức to lớn mang tính thời đại. Thanh niên Phật tử không chỉ là lực lượng kế thừa truyền thống yêu nước, nhập thế của Phật giáo mà trong giai đoạn ngày nay, thanh niên Phật tử còn là chủ thể trực tiếp kiến tạo tương lai đất nước, hài hòa giữa giá trị đạo pháp và yêu cầu phát triển của đất nước thời đại, để đạt được những kết quả đó, thanh niên Phật tử cần phải hiểu rõ được trách nhiệm của bản thân trong kỷ nguyên vươn mình:

Trước hết, thanh niên Phật tử ngày nay là lực lượng quan trọng trong việc giữ gìn và phát huy bản sắc đạo đức dân tộc trong bối cảnh hội nhập quốc tế. Sự giao thoa văn hóa rộng rãi mang lại nhiều thuận lợi, tuy nhiên cũng tiềm ẩn nguy cơ xói mòn các giá trị truyền thống, đặc biệt là xuất hiện trong giới trẻ hiện nay. Trong hoàn cảnh ấy, việc thấm nhuần các giá trị cốt lõi của Phật giáo như từ bi, hỷ xả, khiêm cung, tri túc... là lý tưởng để thanh niên Phật tử hình thành bản lĩnh văn hóa, định hình bản thể, lối sống lành mạnh, xây dựng và củng cố nền tảng đạo đức xã hội, là cầu nối giữa đạo và đời, tôn giáo và dân tộc.

Chùa Pháp Vân (Hà Nội). Ảnh: Internet

Bên cạnh đó, thanh niên Phật tử cần tích cực tham gia xây dựng Đảng, Nhà nước và các hoạt động chính trị - xã hội, trực tiếp đóng góp trí tuệ, sức lực và tinh thần để góp phần xây dựng, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa, gắn với phương châm “Đạo pháp - Dân tộc - Chủ nghĩa xã hội”. Trong bối cảnh những biểu hiện tiêu cực, vô cảm, suy đồi đạo đức ngày càng tác động tới đời sống xã hội, thanh niên Phật tử với tinh thần phụng sự vì con người phải thể

hiện bản lĩnh dẫn thân, kiên quyết đấu tranh vì cái thiện, đề cao “bi - trí - dũng” của người con Phật; lên tiếng bảo vệ lẽ phải, phản bác cái xấu, nêu gương sống tử tế để góp phần xây dựng xã hội an lạc, hòa hợp và thiện lành.

Đồng thời, thanh niên Phật tử cần chủ động lan tỏa tinh thần đoàn kết, hòa bình, yêu thương và trách nhiệm, biến khẩu hiệu “Đạo pháp - Dân tộc - Chủ nghĩa xã hội” thành những hành động thiết thực trong đời sống, qua đó khẳng định hình ảnh thế hệ thanh niên Việt Nam nhân ái, năng động, sáng tạo, bản lĩnh thời đại và hội nhập quốc tế. Đây vừa là vai trò, vừa là trách nhiệm thiêng liêng của thanh niên Phật tử trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, vì sự phát triển, đời sống thiện lành và tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc”.

4. Phát huy vai trò của thanh niên Phật tử gắn với tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc” trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc

Bước vào kỷ nguyên hội nhập quốc tế sâu rộng, thanh niên Việt Nam nói chung và thanh niên Phật tử nói riêng đang đối diện với những thời cơ và thách thức mang tính thời đại. Việc phát huy vai trò của thanh niên Phật tử gắn với tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc” không chỉ là yêu cầu khách quan xuất phát từ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, mà còn là nhiệm vụ chiến lược nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa - đạo đức của dân tộc trong bối cảnh toàn cầu hóa.

Thứ nhất, tạo điều kiện, tiếp tục và đẩy mạnh tăng cường giáo dục lý tưởng, đạo đức và bản lĩnh văn hóa cho thanh niên Phật tử. Giáo lý Phật giáo với các giá trị cốt lõi như từ bi, hỷ xả, trí tuệ có khả năng hình thành bản lĩnh văn hóa và định hướng lối sống lành mạnh cho thanh thiếu niên. Do đó, Đảng, Nhà nước, các tổ chức chính trị - xã hội, chính quyền địa phương cần tạo điều kiện, phối hợp để các cơ sở Phật giáo nâng cao và phát huy tổ chức các khóa tu học, trại hè, diễn đàn thanh niên Phật tử nhằm lồng ghép nội dung giáo dục công dân, truyền thống yêu nước và ý thức trách nhiệm xã hội, qua đó củng cố mối liên hệ hữu cơ giữa đạo pháp và dân tộc.

Hai là, khuyến khích thanh niên Phật tử tham gia tích cực vào các hoạt động chính trị - xã hội. Thanh niên Phật tử cần trở thành lực lượng dự bị tin cậy, đóng góp trí tuệ và sức trẻ vào công tác xây dựng Đảng, chính quyền và các đoàn thể quần chúng; đồng thời tham gia bảo vệ an ninh trật tự, phòng chống tệ nạn xã hội, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch.

Ba là, đẩy mạnh các hoạt động thiện nguyện, an sinh xã hội và bảo vệ môi trường. Các chương trình như “Hiến máu cứu người - Hành Bồ Tát đạo” hay “Thanh niên phật tử vì biển đảo quê hương” không chỉ giải quyết nhu cầu xã hội mà còn góp phần lan tỏa hình ảnh tích cực của Phật giáo Việt Nam. Việc duy trì, mở rộng các hoạt động này sẽ giúp thanh niên phật tử hiện thực hóa tinh thần nhập thế của đạo Phật.

Bốn là, xây dựng môi trường sinh hoạt lành mạnh và kết nối cộng đồng. Cần phát triển các Câu lạc bộ, Đội, Nhóm thanh niên phật tử có tôn chỉ rõ ràng, kết hợp sinh hoạt tôn giáo với các hoạt động văn hóa, thể thao, tình nguyện; đồng thời ứng dụng công nghệ thông tin để kết nối, chia sẻ kinh nghiệm tu tập và triển khai các dự án xã hội.

Năm là, nâng cao năng lực hội nhập và kỹ năng truyền thông tích cực. Trong bối cảnh truyền thông số phát triển mạnh mẽ, thanh niên phật tử cần được trang bị kỹ năng sử dụng mạng xã hội để lan tỏa giá trị nhân ái, lòng yêu nước và hình ảnh “Sống tốt đời, đẹp đạo”; đồng thời chủ động tham gia các diễn đàn, hội nghị quốc tế nhằm quảng bá hình ảnh Phật giáo Việt Nam gắn với tinh thần dân tộc.

Triển khai đồng bộ các giải pháp trên sẽ tạo điều kiện để thanh niên phật tử vừa giữ vai trò kế thừa truyền thống “Đạo pháp - Dân tộc”, vừa đóng góp sáng tạo vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

5. Kết luận

Phật giáo Việt Nam vốn mang truyền thống nhập thế sâu sắc, đồng hành cùng dân tộc trong suốt chiều dài lịch sử, từ khi xây dựng quốc gia đến bảo vệ nền độc lập dân tộc. Đại lễ Phật Đản Vesak Liên Hiệp quốc năm 2025 được tổ chức tại Việt Nam thành công không chỉ “ôn cố tri tân” mà còn khẳng định rõ tinh thần nhập thế của Phật giáo Việt Nam không dừng lại ở quá khứ mà tiếp tục vận hành, được kế thừa và phát huy mạnh mẽ trong thế hệ thanh niên phật tử hiện nay. Thanh niên Việt Nam nói chung và thanh niên phật tử nói riêng ngày nay không chỉ là người tu học, sống đời sống thiện lành, mà còn đóng vai trò là chủ thể tích cực trong công cuộc phát triển xã hội, qua việc vận dụng những giá trị cốt lõi của đạo Phật vào trong những hành động đời sống hướng thiện, vị tha, từ bi, vô ngã, tôn trọng sự sống và hòa hợp với cộng đồng. Những biểu hiện rõ nét của phẩm chất “vừa có đạo hạnh, vừa có trách nhiệm xã hội”, thể hiện trọn vẹn, sinh động, sâu sắc tinh thần “Đạo pháp - Dân tộc - Chủ nghĩa xã hội” trong thời đại mới của Phật giáo Việt Nam.

Tác giả: **TS. Trần Thị Phi Hằng - Võ Quốc Đạt**

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

Chú thích:

- 1) Học viện Thanh Thiếu niên Việt Nam.
- 2) Học viện Thanh Thiếu niên Việt Nam.

Tài liệu tham khảo:

- 1] Lê Mạnh Thát, *Lịch sử Phật giáo Việt Nam* (Bộ 3 tập - bản 2023), NXB Văn hóa, Hà Nội, 2023.
- 2] Nguyễn Tài Thu; Minh Chi; Lý Kim Hoa; Hà Thúc Minh; Hà Văn Tấn (Viện Triết học, Viện Khoa học Xã hội Việt Nam) (chủ biên Nguyễn Tài Thu), *Lịch sử Phật giáo Việt Nam* (bìa mềm), NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội, 2022.
- 3] Nguyễn Lang, *Việt Nam Phật giáo sử luận*, NXB Văn Học, Hà Nội, 1979.
- 4] Thích Nhật Từ và Thích Đức Thiện, *Phật giáo và cách mạng công nghiệp 4.0*, NXB Hồng Đức, Hà Nội, 2019.
- 5] Dương Thanh Mừng, “Sự hình thành các tổ chức Phật học trong phong trào chấn hưng Phật giáo ở miền Nam Việt Nam (1931-1951)”, *Tạp chí Nghiên cứu Tôn giáo*, (12), (2017), tr. 3-22.
- 6] Bạch Thanh Sang, “Cộng đồng Phật giáo Nam tông Khmer ở Nam Bộ với phong trào giải phóng dân tộc và giữ gìn bản sắc tôn giáo”, *Tạp chí Nghiên cứu Tôn giáo*, (07), (2018), tr. 72-84.